

Kocaeli Üniversitesi

Eğitim Dergisi

E-ISSN: 2636-8846

2020 | Cilt 3 | Sayı 1

Sayfa: 41-56

Kocaeli University
Journal of Education

E-ISSN: 2636-8846

2020 | Volume 3 | Issue 1

Page: 41-56

Özel eğitim alanında tamamlanmış lisansüstü tezlerdeki görüşme ve gözlemin psikometrik açıdan incelenmesi

Psychometric examination of interview and observation used in theses completed in the field of special education

Gamze Sarıkay, <https://orcid.org/0000-0001-6591-467X>
Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, srks.19.corum@gmail.com

Safiye Bilican Demir, <https://orcid.org/0000-0001-9564-9029>
Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, safiye.demir@kocaeli.edu.tr

Bu çalışma, Gamze Sarıkay (2019) tarafından hazırlanan “Özel eğitim alanında yayımlanan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçları ve psikometrik nitelikleri” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Gönderim Tarihi
29 Mart 2020

Düzeltilme Tarihi
05 Mayıs 2020

Kabul Tarihi
12 Mayıs 2020

Önerilen Atıf

Recommended Citation

Sarıkay, G., & Bilican Demir, S. (2020). Özel eğitim alanında tamamlanmış lisansüstü tezlerdeki görüşme ve gözlemin psikometrik açıdan incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 3(1), 41-56.
<http://doi.org/10.33400/kuje.710881>

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, 2015- 2018 yılları arasında özel eğitim alanında tamamlanmış lisansüstü tezlerde veri toplama yaklaşımı olarak kullanılan görüşme ve gözlemin psikometrik açıdan incelenmesidir. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında erişimi izinli ve özel eğitim alanında tamamlanmış yüksek lisans düzeyinde 152 ve doktora düzeyinde 37 tez araştırma kapsamına alınmıştır. Doküman incelemesi yoluyla ilgili tezlerin incelendiği bu çalışmada belirlenen kategoride tezleri incelemek üzere bir veri toplama araçları inceleme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel içerik çözümlemesi yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, incelenen tezlerde toplam 116 adet görüşme ve 322 adet gözlem yapılmıştır. Görüşme ve gözlemlerin büyük bir kısmı araştırma amaçlarına cevap vermek amacıyla yapılmıştır. Görüşme ve gözlem kayıtlarının tamamına yakını formlar kullanılarak tutulmuştur. İlgili görüşme ve gözlem formlarının büyük bir kısmı için geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarının sunulmadığı; incelenen tezlerde tekrarlayan biçimde bu formlara ilişkin önemli eksik ve hataların olduğu dikkat çekmiştir. Araştırma sonuçlarına uygun olarak temel sorunlar ve nedenleri tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Görüşme, Gözlem, Lisansüstü tez, Özel eğitim, Psikometrik özellikler

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the psychometric features of the observation and the interview used in the post-graduate theses completed in the field of special education between the years of 2015 and 2018. A total of 152 master's thesis and 37 doctoral theses completed between the mentioned years and with access granted at the HEC National Thesis Center database were taken within the scope of the study. The related theses were examined via the document analysis method and the data collection tools examination form. The obtained data was analyzed via the descriptive content analysis method. According to the research findings, a total of 116 interviews and 322 observations were made in the theses examined. Most of the interviews and observations were made to respond to the research objectives. Forms were used for almost all of the interview and observation records. There is no evidence of validity and reliability of the relevant interview and observation forms; In the theses examined, it has been noted that there are important deficiencies and errors in the reporting of basic methodological data related to these forms. In accordance with the results of the research, the main problems and causes are discussed, and suggestions are presented.

Keywords: Interview, Observation, Postgraduate thesis, Psychometric characteristics, Special education

GİRİŞ

Bilimsel araştırmanın amacı bilgi üretmektir. Bu süreçte bilimsel standart ilkeler doğrultusunda araştırılan probleme ilişkin yanıtlar aranır. Bilimsel bilgi üretimi ancak bilimsel araştırma yöntemleri aşamalarının eksiksiz olarak yürütülmesiyle gerçekleşir. Bilimsel bilginin diğer bilgi türlerinden en belirgin farkı, bilginin nasıl ve hangi yoldan elde edildiğine ilişkin izlenen yolla ilgilidir (Hempel, 1968; Reischer, 1970; aktaran, Güvenç, 1994). Araştırma problemine uygun bir yöntem (araştırma deseni, hedef grup, ölçme araçları ve veri analiz yöntemleri) kullanılmadığı sürece, bir araştırmadan elde edilen sonuçların bilimselliğine şüpheyle bakılır.

Bir alanda yapılan çalışmalardan elde edilen bilgilerin bilime katkı dereceleri ve ne kadar bilimsel oldukları her zaman tartışma konusu olabilmektedir. Herhangi bir alanda bilimsel çalışmalar yoluyla bilgi elde edilebilir ancak bu bilgi gerçek anlamda bilimsel özelliğe sahip olmayabilir (Benligiray, 2009). Herhangi bir alanda bilimsel bir ilerleme için bilimsel tartışmanın sürmesi ve ilgili alandaki çalışmaların yayınlanmış olması önemlidir. Bir çalışmanın yayınlanması ve böylece diğer ilgililerle paylaşılması yoluyla bilimsel tartışmanın bu çalışmalar üzerinden devam etmesi sağlanır. Bilimsel tartışma yoluyla gerçeklere ulaşılabilir ve bilimsel ilerleme sağlanabilir. Bir çalışma; sonuçlarıyla tartışmalar yaratıyorsa, yeni araştırmaların yapılmasına olanak sağlıyorsa bilimsel katkı özelliği taşıyor demektir (Şahin, 2006). Bu bakımdan bilimsel çalışmalardaki niceliksel artış her zaman niteliksel gelişimin garantisi olmamaktadır ve bilimsel araştırmalardan ortaya çıkan sonuçların elde edilmesi için izlenen yol (yöntem) en az sonuçlar kadar önemli hale gelmektedir. Bu yüzden bilimsel bilgi üretmek için bilimsel süreç adımlarının eksiksiz olarak yürütülmesi gerekmektedir. Yani araştırma problemine uygun bir araştırma deseni, hedef grup, ölçme araçları ve veri analiz tekniklerinin kullanılması gerekmektedir. Böylece bilimselliği sağlanmış bilgiler gerçekliği ortaya koyarken bir yandan da yeni çalışmalara referans olarak bilimsel tartışma devam edebilmektedir. Ancak Türkiye’de sosyal bilimler alanında çalışan araştırmacıların özellikle yöntem konusunda önemli sorunlar yaşadığı bilinmektedir (Büyüköztürk & Kutlu, 2006; Karasar, 1984; Köklü & Büyüköztürk, 1999; Tavşancıl vd., 2010).

Yöntemle ilgili sorunlardan bir kısmı veri toplama araçları bağlamında ele alınabilir. Araştırmacılar merak edinilen konuya ilişkin bilgi elde edebilmek için çeşitli veri toplama tekniklerine başvurmaktadır. Araştırmacının hangi veri toplama tekniğini kullanacağı, araştırmanın problemine, verinin özelliğine veya veri kaynağına bağlı olarak değişebilmektedir. Alanyazında farklı sınıflandırmalar olmasına karşın genel olarak veri toplama yaklaşımları yazılı veri toplama, görüşme, gözlem, hazır veri ve belgesel tarama biçiminde sınıflandırılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016; Karasar, 2016; Tavşancıl vd., 2010). Bu araştırmada, özel eğitim alanında sıklıkla kullanılan veri toplama yaklaşımlarından görüşme ve gözlem ele alınmıştır. Bilindiği gibi özellikle nitel araştırmalarda veri toplama yaklaşımı olarak gözlem ve görüşme sıklıkla kullanılmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de nitel araştırma sayısının arttığını gösteren araştırma bulguları vardır (Akaydın & Kaya, 2015; Canbulut vd., 2016). Bu bağlamda veri toplama yaklaşımı olarak gözlem ve görüşmenin nasıl ele alındığı ve bunlardan elde edilen verilerin psikometrik özellikleriyle ilgili inceleme yapılması gerekli görülmüştür.

Araştırmacı hangi tür ölçme aracı kullanırsa kullansın bu ölçme aracının, kullanım amacı, madde sayısı ve puanlama biçimi vb. diğer özelliklerini bilimsel yöntem aşamalarına uygun olarak raporlaması beklenir. Aynı zamanda bu araçtan elde edilen sonuçların/puanların psikometrik niteliklerinin istenilen düzeyde olması gerekmektedir. Aksi takdirde kullanılan ölçme aracından elde edilen sonuçların bilimselliğine dolayısıyla evrenselliğine ve tekrarlanabilirliğine şüphe ile bakılacaktır. Veri toplama araçlarından elde edilen verilerin doğruluğuna kanaat getirebilmek için, veri toplama aracından elde edilen puanların hatalardan arınlığının bir göstergesi olan “güvenirlilik” ve aracın ölçmeyi amaçladığı yapıyı uygun bir şekilde ölçebilme derecesinin göstergesi olan “geçerlik” olarak tanımlanan iki temel psikometrik niteliğe sahip olması beklenir (Horst, 1966). Ancak ilgili araştırmalar, sosyal bilimlerde makale ya da tezlerin yayınlanmış olmalarına karşın hatasız olmadıklarını ve özellikle araştırma yöntemleri açısından eksiklikler hatta hatalar içerdiğini göstermektedir (Başol & Akın, 2006; Tavşancıl vd.,2010).

Bir alana ilişkin literatür incelemelerin yapılması o alanla ilgili gelişmeleri ortaya konulması açısından oldukça önemlidir. Böyle bir inceleme, alanda yapılmış çalışmaların bilimsel bir araştırma sürecinin raporlanması ile ilgili genel bir değerlendirme yapma fırsatı sunar ve yapılacak olan yeni araştırmalara da ışık tutar. Son dönemlerde yurt içinde ve yurt dışında eğitim bilimleri alanındaki genel eğilimleri belirlemek amacıyla, yayınlanmış makale veya tezlerin ele alındığı birçok çalışma bulunmaktadır (örneğin: Acar & Özkan, 2015; Arık & Türkmen, 2009; Erdem, 2011; Canbulut vd., 2016; Doğan & Tok, 2018; Göktaş vd., 2012; Hsu, 2005; Kieffer vd., 2001; Kutluca vd., 2018; Murphy vd., 2007; Selçuk vd., 2014; Tavşancıl vd., 2010; Turan vd., 2014; Worthington & Whittaker, 2006; Yalçın, 2016; Yalçın vd., 2015). Örnek verilen bu çalışmalarda eğitim bilimleri alanındaki konu, araştırma yöntemi, örneklem özellikleri, veri toplama araçları ve kullanılan veri analizi teknikleri bağlamında genel eğilimler ortaya konmuştur. Benzer şekilde son dönemde özel eğitim alanında da bilimsel çalışmalara ilişkin genel eğilimleri konu alan pek çok araştırma bulunmaktadır (örneğin: Aslan & Özkubat, 2019; Güner-Yıldız vd., 2016; Tiryaki, 2017). Bu çalışmalar, özel eğitim alanındaki araştırma konusu, araştırma modeli, hedef grup ve veri toplama araçları gibi çok geniş çerçevede genel eğilimleri ortaya koyması bakımından önemlidir. Ancak ilgili alandaki yöntem sorunun özellikle veri toplama yaklaşımları bağlamında ele alındığı ve sıklıkla kullanılan veri toplama araçlarının özelliklerine ilişkin detaylı incelemelerin yapıldığı araştırmalara da ihtiyaç vardır. İlgili alan yazında özel eğitim alanında yayınlanmış çalışmalardaki veri toplama araçlarının psikometrik açıdan detaylı bir biçimde ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamış ve bu çalışmada ilgili alanda tamamlanmış lisansüstü tezler ele alınmıştır. Lisansüstü tez çalışmaları yoluyla ilgili araştırma probleminin bilimsel yöntem aşamalarına uygun olarak ele alınması ve probleme uygun özgün ve yeni çözüm üretmesi beklenir. Bu bağlamda bu araştırmada özel eğitim alanında gözlenen yöntem sorunu veri toplama araçları kapsamında ele alınmış ve özel eğitim alanında tamamlanmış lisansüstü çalışmalarda veri toplama yaklaşımı olarak kullanılan görüşme ve gözlem psikometrik açıdan incelenmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışma, doküman incelemesi yoluyla ilgili lisansüstü tezlerin incelendiği nitel bir araştırmadır.

Evren

Yükseköğretim Kurumunun Ulusal Tez Merkezi'nde taranan ve 2015- 2018 yıllarında özel eğitim alanında tamamlanmış 152'si yüksek lisans ve 37'si doktora tezi olmak üzere toplam 189 lisansüstü tez bulunmaktadır. Bu tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 1'de ve yıllara göre dağılımı Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 1

Araştırma Evrenindeki Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Yüksek lisans		Doktora
	f	%	f
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	25	16.44	4
Anadolu Üniversitesi	62	40.79	15
Ankara Üniversitesi	14	9.21	10
Dokuz Eylül Üniversitesi	9	5.92	-
Gazi Üniversitesi	10	6.57	6
İstanbul Üniversitesi	1	0.65	2
Marmara Üniversitesi	12	7.89	-
Necmettin Erbakan Üniversitesi	18	11.84	-
Toplam	152	100.00	37

Tablo 1 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyindeki tezlerin sırasıyla Anadolu Üniversitesi (%40.79), Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde (%16.44), Necmettin Erbakan Üniversitesi (%11.84), Ankara Üniversitesi (%9.21), Marmara Üniversitesi (%7.89), Gazi Üniversitesi (%6.57), Dokuz Eylül Üniversitesi (%5.92) ve İstanbul Üniversitesi'nde (%0.65) tamamlandığı görülmektedir. Doktora düzeyindeki tezlerin 15'i Anadolu Üniversitesi, 10'nu Ankara Üniversitesi, altısı Gazi Üniversitesi, dördü Abant İzzet Baysal ve ikisi İstanbul Üniversitesi'nde tamamlandığı belirlenmiştir.

Tablo 2*Araştırma Evrenindeki Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı*

Yıl	Yüksek lisans		Doktora
	f	%	f
2015	41	26.97	16
2016	48	31.58	8
2017	35	23.03	8
2018	28	18.42	5
Toplam	152	100.00	37

Tablo 2'ye göre, diğer yıllara göre 2015 ve 2016 yılında tamamlanan lisansüstü tezlerinin sayısı fazladır. Yüksek lisans tezlerinin 41'i (%26.97) ve doktora düzeyindeki tezlerin 16'sı 2015 yılında; yüksek lisans tezlerinin 48'i (%31.58) ve doktora tezlerinin sekizi 2016 yılında tamamlanmıştır. İlgili lisansüstü tezlerde, veri toplama tekniği olarak görüşme ve gözlemin kullanılma durumuna ilişkin dağılım Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3*Görüşme ve Gözlem Tekniğinin Kullanılma Durumuna İlişkin Dağılım*

Yıl		Yüksek lisans		Doktora
		f	%	f
Görüşme	Kullanılmış	48	31.58	15
	Kullanılmamış	104	68.42	22
	Toplam	152	100.00	37
Gözlem	Kullanılmış	62	40.79	24
	Kullanılmamış	90	59.21	13
	Toplam	152	100.00	37

Tablo 3'e göre, incelenen yüksek lisans tezlerinin 48'inde görüşme (%31.58) ve 62'sinde gözlem (%40.79); doktora tezlerinin 15'inde görüşme ve 24'ünde gözlem veri toplama yaklaşımı olarak kullanılmıştır. Tezlerde birden fazla veri toplama yaklaşımının bir arada kullanıldığı dikkate alınarak yüksek lisans düzeyinde toplam 62 görüşme ve 224 gözlem; doktora tezlerinde ise toplam 54 görüşme ve 98 gözlem yapıldığı belirlenmiştir.

Veriler ve Toplanması

Araştırmada veri toplama araçlarının ve bu araçların psikometrik niteliklerinin saptanması amacıyla Tavşancıl vd. (2010) tarafından geliştirilen tez inceleme formunun veri toplama araçlarıyla ilgili olan Veri Toplama Aracı İnceleme Formu kullanılmıştır. Bu inceleme formunda görüşme ve gözlem; kullanım amacı (ön çalışma, araştırma amacı, belirtilmemiş), türü, kayıt şekli (form, not alma, ses kaydı, video, belirtilmemiş), geliştirme adımları (belirtilmiş, belirtilmemiş), geliştirme adımları (tam, eksik), geçerlik ve güvenilirlik kanıtları (belirtilmiş, yanlıs belirtilmiş, belirtilmemiş), kestirilme durumu (kestirilmiş, kestirilmemiş), uygunluğu ve

düzeyi (türü uygun ve yüksek, türü uygun ancak düzeyi düşük, türü uygun değil, düzeyi hakkında bilgi yok) kategorilerinde incelenmiştir.

Tez inceleme formunda görüşme ve gözlem formu için Tavşancıl vd. (2010) tarafından belirtilen geliştirme adımları dikkate alınmıştır. Görüşme formu için aşağıdaki adımlar dikkate alınmıştır:

1. Görüşme formunun oluşturulması
2. Uzman görüşüne başvurulması ve uzman özelliklerinin açıklanması
3. Deneme yapılması
4. Formda düzenlemelere gidilip formun asıl uygulamaya hazır hale getirilmesi

Gözlem formu için aşağıdaki geliştirme adımlar dikkate alınmıştır:

1. Gözlem formunun oluşturulması
2. Uzman görüşüne sunulması
3. Farklı zaman veya farklı gözlemcilerle deneme yapılması
4. Formda düzenlemeler yapıp hazır hale getirilmesi

Tez inceleme formunda ayrıca veri toplama araçları için elde edilen geçerlik ve güvenilirlik katsayıları belirlenmiş; bu katsayıların ölçme aracının yapısına uygun olup olmadığı ve düzeyin de yüksek ya da düşük olup olmadığı incelenmiştir. Bununla ilgili kodlama yaparken 0.70 ve üzeri katsayılar yeterli olarak değerlendirilmiştir (Tavşancıl vd., 2010).

Veri toplama aracı inceleme formunun güvenilirliğini belirlemek üzere, iki farklı kodlayıcıların yaptığı kodlamalar arasındaki uyum %85; aynı kodlayıcının farklı zamanlarda yaptığı kodlamalar arasındaki uyum ise %95 olarak hesaplanmıştır (Tavşancıl vd., 2010). Bu araştırma kapsamında ise veri toplama aracı inceleme formu için farklı iki kodlayıcının yaptığı kodlamalar arasındaki uyum %97 ve araştırmacının farklı iki zamanda yaptığı kodlamalar arasındaki uyum %86 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada toplanan verilerin çözümlemesinde, betimsel ve içerik (kategorisel) çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca belirtilen yıllar arasında yayınlanan tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının, inceleme formunda yer alan ölçütleri karşılayıp karşılanmadığını tespit etmek için kategorilere ait frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır.

Araştırma Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

BULGULAR

Görüşme Tekniğine İlişkin Bulgular

Bir tez için, birden fazla görüşme tekniğinin kullanıldığı durumlar dikkate alınarak yüksek lisans düzeyinde toplam 62 ve doktora düzeyinde toplam 54 görüşme için inceleme yapılmıştır. Lisansüstü tezlerde kullanılan görüşme tekniklerinin kullanım amacına göre dağılımı Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4*Görüşme Tekniğinin Kullanım Amacına İlişkin Dağılım*

Kullanım Amacı	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Ön çalışmalar (Denek seçimi, madde havuzu oluşturma vb.)	5	8.06	-	-
Araştırma amaçlarına cevap vermek	50	80.64	50	92.60
Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları	7	11.30	4	7.40
Toplam	62	100.00	54	100.00

Tablo 4 incelendiğinde, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki 50 görüşmenin araştırma amaçlarına cevap vermek amacıyla yapıldığı görülmektedir. İncelenen lisansüstü tezlerde görüşme tekniğinin en sıklıkla kullanım amacı araştırma amaçlarına cevap vermek olmuştur. Bunun yanında her iki düzeyde de geçerlik-güvenirlik çalışmaları kapsamında görüşme tekniğinde yararlanıldığı görülmüştür. Ayrıca yüksek lisans düzeyinde beş (%8.06) görüşme ön çalışmalar amacıyla yapılmıştır.

Görüşmenin kullanıldığı tezlerde, görüşme türünün belirtilme durumu incelenmiş, buna ilişkin dağılım Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5*Görüşme Türlerinin Belirtilme Durumuna İlişkin Dağılım*

Kullanım Amacı	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Belirtilmiş	56	90.32	54	100.00
Belirtilmemiş	6	9.67	-	-
Toplam	62	100.00	54	100.00

Tablo 5 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde 56 (%90.32) görüşme için görüşme türünün belirtildiği ve altı (%9.67) görüşme için ise görüşme türüne ilişkin herhangi bir bilgi verilmediği görülmektedir. Doktora düzeyinde ise yapılan tüm görüşmeler için görüşme türü belirtilmiştir.

Görüşme türünün belirtildiği durumda hangi görüşme türünün kullanıldığı incelenmiş ve buna ilişkin dağılım Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6*Görüşme Türlerine İlişkin Dağılım*

Görüşme Türü	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Yarı yapılandırılmış	53	94.64	47	87.03
Yapılandırılmış	2	3.58	7	12.97
Odak grubu	1	1.78	-	-
Toplam	56	100.00	54	100.00

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmacıların çoğunlukla yarı yapılandırılmış görüşme türünü tercih ettiği, yüksek lisans düzeyinde 53 (%94.64) ve doktora düzeyinde ise 47 (%87.03) görüşmenin yarı yapılandırılmış görüşme türünde olduğu görülmektedir. Yüksek lisans düzeyinde iki (%3.58) ve doktora düzeyinde yedi (%12.97) görüşme ise yapılandırılmış olarak yürütülmüştür. Odak grup görüşme ise sadece yüksek lisans düzeyinde bir (%1.78) görüşmede kullanılmış; doktora düzeyinde kullanılmamıştır.

Görüşme kayıtlarının tutulma şekline ilişkin inceleme doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Görüşme Kayıtlarının Tutulma Şekline İlişkin Dağılım

Görüşme Kayıtlarının Tutulma Şekli	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Form	58	93.55	51	94.44
Ses Kaydı	1	1.61	-	-
Belirtilmemiş	3	4.84	3	5.55
Toplam	56	100.00	54	100.00

Tablo 7'ye göre yüksek lisans düzeyinde 58 (%93.55) ve doktora düzeyinde ise 51 (%94.44) görüşme formu kullanıldığı belirlenmiştir. Her iki düzeyde de yapılan görüşmelerden elde edilen kayıtların tamamına yakını formlar kullanılarak tutulmuştur. Yüksek lisans düzeyinde bir (%1.61) görüşmede ses kaydı kullanılırken, her iki düzeyde de görüşme kayıtlarının nasıl tutulduğuna ilişkin bilgi verilmediği durumlar da gözlenmiştir.

Görüşme formunun kullanıldığı durumlar için bu formlara ait geliştirme adımlarının belirtilme durumu incelenmiş ve buna ilişkin dağılım Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Görüşme Formlarında Geliştirme Adımlarının Belirtilme Durumuna İlişkin Dağılım

Geliştirme adımları	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Belirtilmiş	38	65.52	33	64.71
Belirtilmemiş	20	34.48	18	35.29
Toplam	58	100.00	51	100.00

Tablo 8 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde yapılan görüşmelerin 38'inde (%65.52) görüşme formunun geliştirme adımlarının belirtildiği, 20'sinde (%34.48) görüşme formunun geliştirme adımlarının belirtilmediği gözlenmiştir. Doktora düzeyinde ise 33 (%64.71) görüşme formunun geliştirme adımlarının belirtildiği, 18 (%35.29) görüşme formunun adımlarının belirtilmediği görülmüştür.

Görüşme formlarına ait ilgili geliştirme adımlarının belirtildiği görüşmeler için bu adımların tam olup olmadığı incelenmiş ve buna ilişkin dağılım Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Görüşme Formlarında Geliştirme Adımlarının Tam/Eksik Olma Durumuna İlişkin Dağılım

Geliştirme adımları	Yüksek lisans		Doktora
	f	%	f
Tam	26	68.42	24
Eksik	12	31.58	9
Toplam	38	100.00	33

Tablo 9 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde 26 (%68.42) görüşme formu ve doktora düzeyinde 24 görüşme formu için formun geliştirme adımlarının tam olduğu görülmektedir. Bunun yanında yüksek lisans düzeyinde 12 (%31.58) ve doktora düzeyinde dokuz görüşme formu için geliştirme adımlarının eksik raporlandığı görülmüştür.

Görüşme formunun geliştirme adımlarının eksik olduğu görüşmeler için hangi adımlarının eksik olduğu incelenmiş, buna ilişkin dağılım Tablo 10’ da sunulmuştur.

Tablo 10

Görüşme Formlarında Eksik Geliştirme Adımlarına İlişkin Dağılım

	Yüksek lisans	Doktora
Eksik Tanıtım	f	f
Uzman görüşüne başvurulması ve uzman özelliklerinin açıklanması	1	-
Ön deneme yapılması	11	9
Formda düzenleme yapılması ve asıl uygulamaya hazır hale getirilmesi	2	-

Tablo 10 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde 11 ve doktora düzeyinde ise dokuz görüşme formunda “ön deneme yapılması” adımının eksik olduğu tespit edilmiştir. Bu durum görüşme formlarının geliştirme adımlarında en sıklıkla gözlenen eksik adımın ön deneme uygulamasının yapılması olduğunu göstermiştir.

Görüşme kayıtlarının form yolu ile tutulduğu yüksek lisans düzeyinde 58 görüşme formunun dördü için uzman görüşüne dayalı kapsam geçerliği kanıtları sunulmuştur. Doktora düzeyinde ise üç görüşme formu için geçerlik kanıtları sunulmuştur. Bu kanıtlar da uzman görüşüne dayalı olarak elde edilmiştir.

Gözlem Tekniğine İlişkin Bulgular

Bir tez içerisinde birden fazla gözlem yapılabileceği dikkate alınarak, yüksek lisans düzeyinde toplam 224 ve doktora düzeyinde toplam 98 gözlem için bulgular verilmiştir. Lisansüstü tezlerde kullanılan gözlem tekniğinin kullanım amacına ilişkin dağılım Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Gözlem Tekniğinin Kullanım Amacına İlişkin Dağılım

Kullanım Amacı	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Ön çalışmalar (Denek seçimi, madde havuzu oluşturma vb.)	26	11.60	21	21.43
Araştırma amaçlarına cevap vermek	107	47.77	42	42.86
Güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları	91	40.63	35	35.71
Toplam	224	100.00	98	100.00

Tablo 11 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde gözlemlerin 26’sı (%11.60) “ön çalışmalar (denek seçimi ve madde havuzu oluşturma vb.)”, 107’si (%47.77) “araştırma amaçlarına cevap vermek” ve 91’i (%40.63) “güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları” kapsamında yapılmıştır. Doktora düzeyindeki tezlerde kullanılan gözlem tekniğinin 21’i (%21.43) “ön çalışmalar (denek seçimi, madde havuzu oluşturma vb.)”, 42’si (%42.86) araştırma amaçlarına cevap vermek ve 35’i (%35.71) güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir.

İncelenen lisansüstü tezlerde, gözlem türünün belirtilme durumu ele alınmış ve her iki düzeyde de kullanılan gözlemin türünün belirtilmediği saptanmıştır. İncelenen tezlerde gözlemin kimin tarafından yapıldığına ilişkin incelemiş ve buna ilişkin dağılım Tablo 12’ de sunulmuştur.

Tablo 12*Gözlemin Kim Tarafından Yapıldığına İlişkin Dağılım*

Gözlemci	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Araştırmacı gözlemi sadece kendisi yapmış	149	66.52	67	68.37
Dışardan eğitilmiş gözlemci kullanılmış	53	23.66	19	19.39
Gözlemin kim tarafından yapıldığı açık değil	22	9.82	12	12.24
Toplam	224	100.00	98	100.00

Tablo 12 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde 149 (% 66.52) gözlem araştırmacının kendisi tarafından yapılmış, 53 (% 23.66) gözlem için dışardan eğitilmiş gözlemci kullanılmış ve 22 (% 9.82) gözlem için ise gözlemin kim tarafından yapıldığı açık olmadığı belirlenmiştir. Doktora düzeyinde 67 (% 68.37) gözlem, araştırmacının kendisi tarafından yapılmış, 19 (%19.39) gözlem için dışarıdan gözlemci kullanılmış ve 12 (%12.24) gözlem için ise gözlemin kim tarafından yapıldığının açıkça belirtilmemiştir.

Lisansüstü tezler gözlem kayıtlarının tutulma şekline göre incelenmiş ve buna ilişkin dağılım Tablo 13' te sunulmuştur.

Tablo 13*Gözlem Kayıtlarının Tutulma Şekline İlişkin Dağılım*

Gözlem Kayıtlarının Tutulma Şekli	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Form	212	94.64	91	92.86
Video Kaydı	3	1.34	3	3.06
Not Alma	8	3.57	4	4.08
Ses Kaydı	1	0.45	-	-
Toplam	224	100.00	98	100.00

Tablo 13'e göre, yüksek lisans düzeyinde 212 (%94.64); doktora düzeyinde ise 91 (% 92.86) gözlem için gözlem kayıtları form kullanılarak tutulmuştur. Bunun yanında kullanım sıklığı az olmakla birlikte not alma ve video kayıt yoluyla da gözlem kayıtları tutulmuştur. Yüksek lisans düzeyinde yapılan bir (%0.45) gözlemden ses kaydı kullanılırken, doktora düzeyinde bu kayıt türü kullanılmamıştır.

Gözlem formunun kullanıldığı durumlarda, formlara ait geliştirme adımlarının belirtilme durumu incelenmiş ve buna ilişkin dağılım Tablo 14' te verilmiştir.

Tablo 14*Gözlem Formlarında Geliştirme Adımlarının Belirtilme Durumuna İlişkin Dağılım*

Geliştirme Adımları	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Belirtilmiş	4	1.89	1	1.10
Belirtilmemiş	208	98.11	90	98.90
Toplam	212	100.00	91	100.00

Tablo 14 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde 208 (%98.11), doktora düzeyinde ise 90 (% 98.90) gözlem için gözlem formunun geliştirme adımlarının belirtilmediği görülmüştür. Yüksek lisans düzeyinde dört (%1.89) ve doktora düzeyinde ise sadece bir (%1.10) gözlem formu için

geliştirme adımları belirtilmiştir. Her iki düzeyde de gözlem formlarının çoğunluğunun geliştirme adımlarının belirtilmediği dikkat çekmektedir.

Gözlem kayıtlarının form yolu ile tutulduğu gözlemler için gözlem formuna ait güvenilirlik kanıtlarının belirtilme durumu incelenmiş ve buna ilişkin dağılım Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15

Gözlem Formlarında Güvenirlik Kanıtlarının Belirtilme Durumuna İlişkin Dağılım

Gözlem Formunun Güvenirliği	Yüksek lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Belirtilmiş	8	3.78	16	17.58
Belirtilmemiş	204	96.22	75	82.42
Toplam	212	100.00	91	100.00

Tablo 15 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde 204 (%96.22) ve doktora düzeyinde ise 75 (%82.42) gözlem için kullanılan gözlem formunun güvenilirliğine ilişkin herhangi bir bilgi sunulmadığı belirlenmiştir. Yüksek lisans düzeyinde sekiz (%3.78) ve doktora düzeyinde ise sadece 16 (%17.58) gözlem formu için güvenilirlik kanıtları sunulmuştur.

Güvenirlik kanıtları belirtilen formların tamamı için gözlemciler arası güvenilirlik katsayılarının hesaplandığı ve bu katsayıların 0.70'den yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, her iki düzeyde de gözlem formlarına ilişkin geçerlik kanıtlarının verilmediği gözlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada, 2015-2018 yılları arasında özel eğitim alanında tamamlanmış lisansüstü tezlerdeki görüşme ve gözlem psikometrik bağlamda ele alınmıştır. İlgili tezlerde görüşme en sıklıkla araştırma amaçlarına cevap vermek amacıyla kullanılmıştır. Her iki lisansüstü düzeydeki tezlerde görüşme türünün çoğunlukla belirtildiği ve en sıklıkla yarı yapılandırılmış görüşme türünün kullanıldığı belirlenmiştir. Görüşme kayıtlarının en sıklıkla görüşme formları yoluyla kayıt altına alındığı görülmüştür. Bunun yanı sıra görüşme kayıtlarının nasıl tutulduğuna ilişkin bilginin sunulmadığı tezlerin de olduğu belirlenmiştir. Görüşme formunun kullanıldığı lisans üstü tezlerde çoğunlukla görüşme formunun geliştirme adımlarının tam olarak belirtildiği gözlenmiştir. Görüşme formu geliştirme adımlarına ilişkin olarak, her iki düzeyde çoğunlukla ön deneme adımının eksik olduğu tespit edilmiştir. Görüşme formları için geçerlik kanıtlarının sunulma durumu incelenmiş ve formların yarısından fazlasına ait geçerlik kanıtlarının belirtilmediği görülmüştür. Tavşancıl vd. (2010) tarafından yapılan araştırmada da yüksek lisans ve doktora düzeyindeki tezlerde, görüşme formlarının büyük bir kısmı için geçerlik kanıtlarının sunulmadığı durumlar olduğuna dikkat çekilmiştir. Her iki düzeyde de görüşme formlarının geçerliği uzman kanısına dayalı kapsam geçerliğiyle ortaya konmuştur.

İncelenen tezlerde veri toplama yaklaşımının bir diğeri de gözlem tekniğidir. Her iki düzeyde gözlem büyük çoğunlukla araştırmanın amacına cevap vermek amacıyla ve araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır. İncelenen tezlerde gözlemlerin büyük çoğunlukla gözlem formu yoluyla kaydedildiği bunun yanı sıra video kayıt, not alma ve ses kaydının da kullanıldığı görülmüştür. Gözlem formunun kullanıldığı lisansüstü tezlerde, bu formlara ilişkin geliştirme adımlarının belirtilip belirtilmediği incelenmiş; her iki düzeyde de gözlem formlarının büyük kısmı için geliştirme adımlarının belirtilmediği saptanmıştır. Gözlem formu olarak kullanılan araçların kim tarafından geliştirildiğine ilişkin bilgiye yer verilmemiş, ancak çalışmanın içeriği doğrultusunda bu formların araştırmacının kendisi tarafından geliştirildiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca her iki düzeyde de kullanılan gözlem formlarının yarısından fazlasına ilişkin güvenilirlik kanıtlarının sunulmadığı görülmüştür. Gözlem formu için çoğunlukla gözlemciler arası güvenilirlik katsayısının hesaplandığı ve bu katsayıların yüksek olduğu belirlenmiştir. Bazı tezlerin yöntem kısmında gözlemcinin tanıtılmadığı ancak uygulama ve gözlemciler arası güvenilirlik tespit edilirken dışardan gözlemcilerden yararlanıldığı görülmüştür. Gerek yüksek

lisans gerek doktora düzeyindeki tezlerde gözlem formlarına ilişkin geçerlik kanıtı sunulmamıştır. Benzer şekilde Tavşancıl vd. (2010) tarafından yapılan araştırma bulguları da eğitim bilimleri alanında tamamlanmış tezlerde gözlem formları için bu araştırma bulgularıyla tutarlı benzer sorunların olduğunu göstermiştir.

Bu araştırma bulguları, incelenen lisansüstü tezlerde kullanılan görüşme ve gözlem formlarında bilimsel araştırma yöntemleri standartları konusunda bazı sorunların olduğunu göstermiştir. Bu bakımdan araştırmacı adayının veri toplama araçlarına ilişkin temel tanıtıcı bilgilerin ve psikometrik kanıtların nasıl ve hangi bağlamda raporlanması gerektiği konusunda uzman desteği alması önerilebilir. Ayrıca bu tür bilimsel bilgilerin uygun biçimde raporlanması konusunda danışman, jüri üyesi ve enstitü düzeyinde denetleme sağlayacak mekanizmaların doğru bir biçimde işe koşulması önerilebilir. Bu mekanizmayı oluşturmak üzere bütün üniversitelerin ortak oluşturacağı bilimsel standartlara uygun kontrol listeleri ya da veri toplama aracı inceleme formları geliştirilebilir. Bu tür inceleme formu aynı zamanda araştırmacı adayı için kendisinden ne beklendiği konusunda yol gösterici olabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada veri toplama yaklaşımlarından görüşme ve gözlem ele alınmıştır. Diğer veri toplama yaklaşımlarına (yazılı veri toplama, belgesel tarama, hazır veri vb.) ilişkin inceleme araştırma kapsamında değildir. Araştırmada görüşme ve gözlem kayıtlarının form olarak kullanıldığı durumlar ele alınmıştır. Bunun yanında görüşme ve gözlem kayıtlarının farklı biçimde (video, not alma vb.) tutulduğu durumlar da söz konusu olabilir. Ayrıca görüşme ve gözlem formlarının psikometrik nitelikleri tez inceleme formunda yer alan kategoriler kapsamında ele alınmıştır. Psikometrik niteliklere ilişkin daha detaylı bir çerçeve çizilebilir.

Destek ve Teşekkür

Araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın birinci ve sorumlu yazarı araştırmanın planlanması, verilerinin toplanması ve analizi süreçlerine katkı sağlamış olup, araştırmanın ikinci yazarı alan yazın taraması ve tartışma ve bulgular bölümlerine katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKÇA

Acar, G. M., & Özkan, Ö. Y. (2015). Türkiye’deki eğitim alanında yayımlanan bilimsel dergilerde ölçek geliştirme ve uyarlama konulu makalelerin incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(52), 23-33.

- Akaydın, B., & Kaya, S. (2015). Türkiye’de ilkökul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler alanında yapılan ve ulusal indeksli dergilerde yayınlanan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 251-264.
- Arik, RS, & Turkmen, M. (2009). Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Antalya, Türkiye.
- Aslan, C., & Özkubat, U. (2019). Ulusal özel eğitim kongresi bildirilerindeki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(2), 535-554.
- Başol, G., & Akın, U. (2006). 2001-2006 yılları arasında Türkiye’de eğitim alanında belli başlı indeksli dergilerde yayımlanan araştırma makalelerinin metodolojik bakımdan değerlendirilmesi. XV. Eğitim Bilimleri Kongresi, Muğla, Türkiye.
- Benligiray, S. (2009). Türkiye’de insan kaynakları yönetimi alanında yapılan lisansüstü tezler ve bu tezlerde incelenen temaların analizi: 1983-2008 dönemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 167-197.
- Büyüköztürk, Ş., & Kutlu, Ö. (2006). *Sosyal bilim araştırmalarında yöntem sorunu*. TUBİTAK – ULAKBİM I. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı, Ankara, Türkiye.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canbulut, T., Avcı, G., & Sipahi, S. (2016). ABD ve Kanada’da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 27(2), 351-370.
- Doğan, H. & Tok, T. N. (2018). Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yayınlanan makalelerin incelenmesi: Eğitim ve Bilim Dergisi örneği. *Curr Res Educ*, 4(2), 94-109.
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), 140-147.
- Güner-Yıldız, N., Melekoğlu, M. A., & Paftalı, A. T. (2016). Türkiye’de özel eğitim araştırmalarında eğilimler. *İlköğretim Online*, 15(4), 1076-1089.
- Güvenç, B. (1994). Dünya’ da ve Türkiye’de bilim, etik ve üniversite. Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantılar Serisi-1 Kongresi, Ankara, Türkiye.
- Horst, P. (1966). *Psychological measurement and prediction*. Belmont: Wadsworth Pub. Co.
- Hsu, T. (2005). Research methods and data analysis procedures used by educational researchers. *International Journal of Research & Method in Education*, 28(2), 109-133. <http://doi.org/10.1080/01406720500256194>
- Karasar, N. (1984). *Türk üniversitelerinde araştırma eğitimi*. Yayımlanmamış Araştırma (TUBİTAK SAYG-E-49 Projesi).
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma ve yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kieffer, K. M., Reese, R. J., & Thompson, B. (2001). Statistical techniques employed in AERJ and JCP articles from 1988 to 1997: A methodological review. *Journal of Experimental Education*, 69(3), 280-309. <http://doi.org/10.1080/00220970109599489>
- Köklü, N., & Büyüköztürk, Ş. (1999). Eğitim bilimleri alanında öğrenim gören lisans-üstü öğrencilerin araştırma yeterlikleri konusunda öğretim üyelerinin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 18-28.
- Kutluca, T., Birgin, O., & Gündüz, S. (2018). Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi’nde yayımlanmış makalelerin içerik analizi bağlamında değerlendirilmesi. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 9(2), 390- 412
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., & DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.
- Şahin, A.E. (2006). *Eğitim ile ilgili süreli dergilerde hakemlik ve sorunları (Eğitim araştırmaları dergisi örneği)*. TUBİTAK – ULAKBİM I. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı, Ankara, Türkiye.
- Tavşancı, E. Çokluk, Ö., Gözen Çıtak, G., Kezer, F., Yalçın Yıldırım, Ö., Bilican, S., Büyükturan, B., E., Şekercioğlu, G., Yalçın, N., Erdem, D., & Özmen, T., D., (2010). *Eğitim Bilimleri Enstitülerinde Tamamlanmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2000-2008)*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu. Ankara.

- Tiryaki, E. N. (2017). Evaluation of the postgraduate theses written in the field of special education in terms of language education and teaching. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(2),454-463.
- Turan, S., Karadağ, E., Bektaş, F., & Yalçın, M. (2014). Türkiye’de eğitim yönetiminde bilgi üretimi: kuram ve uygulamada eğitim yönetimi dergisi 2003-2013 yayınlarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(1), 93-119. <http://doi.org/10.14527/kuey.2014.005>.
- Yalçın, S. (2016). Ölçme ve değerlendirme alanındaki dergilerde yayımlanan makalelerin içerik analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 49(1), 65-84. http://doi.org/10.1501/Egifak_0000001375
- Yalçın, S., Yavuz, H. Ç., & İlgün Dibek, M. (2015). A review of articles published in educational journals having highest impact factors: Content analysis. *Eğitim ve Bilim*, 40(182), 1-28. <http://doi.org/10.15390/EB.2015.4868>
- Worthington, R. L., & Whittaker, T. A. (2006). Scale development research a content analysis and recommendations for best practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806-838. <http://doi.org/10.1177/0011000006288127>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Knowledge is every kind of real product helping a human understand the world in which s/he lives. In order to reveal the reality of obtained knowledge, a scientific base is required. Production of scientific knowledge is realized only through carrying out the stages of the scientific research methods completely. In this context, the most important feature separating scientific knowledge from other kinds of knowledge is "method", that is to say, the path followed in relation to how and in what way knowledge is obtained (Hempel,1968; Reischer ,1970; cited by Güvenç, 1994). In this case, unless a method (a research model, a target audience, a data collection method and a method of analysis), which is appropriate for a problem under discussion, is used, doubts will appear in relation to the scientificness of data obtained from a study.

It might always be a matter of discussion how much data obtained from studies carried out in a field contribute to science and how scientific they are. In any field, knowledge can be produced through scientific studies, but every kind of knowledge might not have a scientific characteristic in real sense (Benligiray, 2009). For a scientific progress in any field, it is important that scientific discussion should continue and studies in the relevant field should be published. Through the publication of a study and hence sharing it with other people concerned, it is ensured that scientific discussion continues via these studies. Truths can be reached via scientific discussion and scientific progress can be achieved. In this respect, the quantitative increase in scientific studies does not always guarantee a qualitative development. At this point, the path (method) to be followed to obtain results emerging from scientific studies is at least as important as results. For this reason, in order to produce scientific knowledge, it is necessary to carry out the steps of scientific process completely. That is to say, it is required to use a research model, data collection tools and data analysis techniques, which are appropriate for the research problem. Hence, on the one hand, scientifically achieved knowledge reveals reality, but on the other hand, scientific discussion might continue as references for new studies. However, it is known that researchers working in the field of social sciences in Turkey have important problems especially in relation to method (Karasar, 1984; Köklü & Büyüköztürk, 1999).

Some of the problems in relation to method can be taken in hand in the context of data collection tools. Researchers resort to various data collection techniques in order to gather information about the matter of concern. The type of the data collection technique which a researcher uses might differ depending on the problem of a study, the quality of data or the source of data.

Although there are different classifications (Tavşancıl et al., 2010; Karasar, 2016; Büyüköztürk et al., 2016) in the literature, the data collection approaches are classified generally in the forms of written data collection, interview, observation, ready data and document reviewing. In this study, the techniques of observation and interview, two of the data collection techniques frequently used in the field of special education, were taken in hand. There are many studies examining articles and theses published in recent years with the aim of determining trends and problems in the field of educational sciences both in our country and abroad (Acar & Özkan, 2015; Erdem, 2011; Canbulut et al., 2016; Göktaş et al., 2012; Kieffer et al., 2001; Murphy et al., 2007; Selçuk et al., 2014; Tavşancıl et al., 2010; Turan et al., 2014; Worthington & Whittaker, 2006; Yalçın, 2016; Yalçın et al., 2015). Not a study examining the psychometric features of the observation and the interview forms used in the post-graduate theses completed in the field of special education was encountered in the related literature. In this study, the psychometric features of the observation and the interview forms used in the post-graduate theses completed in the field of special education between the years of 2015 and 2018 were examined.

Method

A total of 152 master's thesis and 37 doctoral theses completed between the mentioned years and with access granted at the HEC National Thesis Center database were taken within the scope

of the study. The related theses were examined via the document analysis method and the data collection tools examination form. The obtained data was analyzed via the descriptive content analysis method.

Results

According to the research findings, 62 of the examined master's theses employed the observation technique (40.79%) and 48 of them employed the interview technique (31.58%). However, 24 of the doctoral theses employed the observation technique and 15 of them employed the interview technique. According to this, a total of 116 interviews were held and a total of 322 observations were made in the examined theses. For both levels, it was determined that the primary aim of using the interview technique in theses was to answer the research aims. In nearly all the theses, the type of interview was specified, and it was determined that mostly the semi-structured interview type was used. The interview records were kept most frequently by using the interview form. It attracted attention that the developmental steps in relation to the interview forms used at both levels were frequently specified, but, besides this, there were interviews where the development steps were not reported. In cases when the interview form development steps, these steps were mostly complete; the testing stage was frequently missing for the forms including incomplete steps. It attracted attention that the validity and the reliability evidence was presented for a great majority of the interview forms used at both levels. In the examined theses, the observation technique was most frequently used to answer the research aims. In these theses, observation was made most frequently by the researcher and the cases where an external trained observer was used were also determined. The observation records used in the related theses were kept largely with observation forms. It was observed that development steps were not specified for the great majority of these observation forms. It was determined that no evidence related to the validity and the reliability of the observation form was presented in nearly all the observation forms used at both levels.

Discussion and Conclusion

Most of the interviews and observations were made to respond to the research objectives. Forms were used for almost all of the interview and observation records. There is no evidence of validity and reliability of the relevant interview and observation forms; In the theses examined, it has been noted that there are important deficiencies and errors in the reporting of basic methodological data related to these forms. By considering that the data collection tools used in the examined post-graduate theses were unable to follow the stages which scientific studies are required to follow, researchers should be provided by their supervisors with qualified information about the stages which scientific studies are required to follow or they should be made to reach this information before they start their studies. To achieve this, it is suggested that they should be provided with handbooks including standard measurement tools used both at national and international levels as well as measurement tools. Moreover, forming a "Thesis Examination Form" in line with standards might contribute to the following of further studies in terms of the appropriateness of scientific research methods and techniques or the examination of developed/adapted tools.